

NOTITIE NAAR AANLEIDING VAN EEN ALBUM AMICORUM

DE WAPENS VAN JOANNIS GODIN EN ZIJN FAMILIE

Dit artikel werd geschreven naar aanleiding van het *album amicorum* van Joannis Godin, student te Utrecht. Het album, daterend uit 1653, berust in de collectie van de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage.² *Alba amicorum* of vriendenboekjes verschenen voor het eerst in Duitsland in de vijftiende eeuw. In de Nederlanden – met name in het oosten – doken zij in de loop van de zestiende eeuw op als modeverschijnsel onder vooral adellijke studenten en jongelieden. Zij zijn dus, voor zover niet aanwezig in archief- of bibliotheekcollecties, hoofdzakelijk terug te vinden in de privéarchieven van adellijke families. De bezitter van een album liet familieleden, medestudenten, leermeesters, vrienden en reisgezellen een persoonlijke boodschap schrijven. Die boodschappen bestonden uit bijvoorbeeld een gedicht, liedtekst, parodie, verhaaltje of soms zelfs een stout gedachtespinsel. Zij werden vaak geïllustreerd door middel van een familiewapen, tekening of rebus.

Onder hoogadellijke studenten was het gebruikelijk als onderdeel van hun geestelijke vorming een toer door Europa te maken – in veel gevallen was Italië het einddoel – en buitenlandse universiteiten te bezoeken. Een ideale gelegenheid natuurlijk om hun vriendenboek te laten vullen met bijdragen van interessante en beroemde personen, die zij tijdens

hun reis ontmoetten.³ Ook van vrouwen zijn er *alba amicorum* bewaard gebleven.⁴ Doordat zij gewoonlijk minder reisden, werden hun vriendenboekjes vooral gevuld met bijdragen van familieleden of vriendinnen. *Alba amicorum* kunnen worden gezien als voorloper van het latere vooral onder meisjes geliefde poëziealbum.

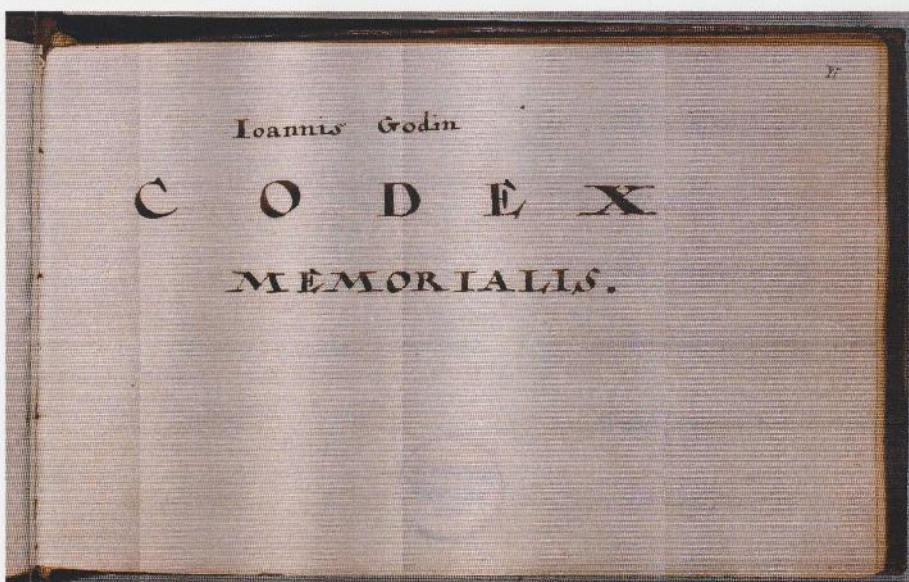
Het *album amicorum* van Joannis Godin bevat naast het wapen van Joannis zelf, de wapens van zeven vrienden. Alvorens onze focus op het album te richten, wordt eerst ingegaan op het familiewapen Godin en de persoon en het persoonlijke wapen van de eigenaar. Aan het eind van het artikel wordt ingegaan op diens familierelatie met twee van de vrienden die zijn *album amicorum* van een inscriptie voorzagen en zich oom noemden.

Wapens in de familie Godin

Het wapen van de familie Godin is een sprekend wapen en bestaat uit een gouden gedekte bokaal op een blauw of groen veld. In het genealogisch werk van Jean Baptiste Carpentier (1664) vinden we onder de naam Godin de volgende vermelding:

*'(..) A laquelle Charte pend le nouveau seel du dit Godin, représentant dans l'escu une coupe couverte, à cause de sa charge d'Eschafon ou de Bouteiller d'Ostreyant. Et à vray dire le mot de Godin, vient du vieil mot de Godau c'est à dire coupe. De sorte que nous pourrions dire que Godin porta le nom & les armes de la Dignité, comme les Senlis de Frances, prirent le Fusnom de Bouteiller, avec les armes de leur charge, qui estoient de gueules a cinq d'or posées en croix. Je dis qu'à cette dite Charte pend le nouveau seel de Godin, parce qu'auparavant il portoit comme ses peres Sires & Seneschaux de Hordaing, d'or au chef d'argent, au lion de gueulle sus le tout: Et les Comtes d'Ostrevant portoient d'argent au lion d'azur, & ceux de Vallenciennes, pour fils aisné.'*⁵

In het Nederlands luidt de tekst als volgt: 'Aan welke akte het nieuwe zegel van voornoemde Godin hangt, met in het wapen een gedekte bokaal gesteld, vanwege de functie van schenker van Oostervant. Het woord Godin is afgeleid van het woord Godeau, wat kelk betekent.

Titelpagina van het *album amicorum* van Joannis Godin, 1653
(collectie Koninklijke Bibliotheek, 's-Gravenhage)

Familiewapen Godijn met een groen veld, afgebeeld in een anoniem schetsboek uit de zeventiende eeuw. In Vlaanderen wordt de naam Godin als Godijn geschreven (collectie Centraal Bureau voor Genealogie, 's-Gravenhage)

Daaruit kunnen we opmaken dat Godin de naam en het wapen droeg die bij zijn waardigheid van schenker hoorde, zoals ook de erfscenkers van Frankrijk de toenaam van Bouteiller aannamen met het wapen van hun functie, zijnde in rood vijf gouden [in de Franse tekst ontbreekt hier een woord], kruislings gesteld. Ik verklaar dat aan de voorgenoemde akte het nieuwe zegel Godin hangt, zoals zijn vaderen voerden, de heren en hofmeesters van Hordaing, zijnde van goud met zilveren schildhoofd en een leeuw over alles heen. De graven van Oostervant voerden een blauwe leeuw op een zilveren veld, gelijk die van Valenciennes deden voor hun eerstgeboren zoons.⁶

Hoewel er onder historici grote scepsis over dit boek bestaat en de afkomst van de familie tot in het begin van de dertiende eeuw niet bewezen is, valt de overeenkomst tussen het oude Franse woord *Godau* en Godin niet te ontkennen. Het onderzoek naar het familiewapen Godin heeft tot nu toe de volgende resultaten opgeleverd.

In een m.s.-schetsboek, getiteld 'Recueil de blasons, de differente famille des Pays-Bas, de la Hollande, et d'autre Pays',⁷ vinden we een afbeelding van het familiewapen Godijn met op een groen veld een gesloten geciseleerde

bokaal van goud en als helmteken de bokaal van het schild. De helmkleden zijn groen, gevoerd van goud. Ook in het adelsdiploma dat op 7 januari 1589 door Koning Philips II van Spanje werd gegeven aan François Godin, heer van Merlicourt, ordinair secretaris van de Grote Raad van Mechelen, was sprake van een groen veld.⁸ Er zijn echter ook wapenafbeeldingen en -beschrijvingen, waarin sprake is van een blauw veld.⁹ De vraag doet zich daarom voor of het veld in zijn oorsprong groen of blauw was. Dat we in de diverse afbeeldingen van het wapen Godin de ene keer een groen en de andere keer een blauw veld tegenkomen, wordt wel verklaard uit een mogelijke verkleuring die in de loop van de tijd optrad. Het groen zou dan blauwachtig en het blauw groenachtig worden. Het lijkt er echter op dat het kleurverschil vooral geografisch bepaald is. Het wapen met het groene veld werd consequent gevoerd door de familie Godin in de Zuidelijke Nederlanden en het wapen met het blauwe veld door de familie in het Noorden.¹⁰

Ook gegevens uit de collectie Muschart van het Centraal Bureau voor Genealogie¹¹ wijzen in die richting. Muschart constateerde dat het groene veld voorkwam in de wapens van Margarine Godin (overleden in Mechelen op 21 september 1617); Jacques Godin, advocaat te Mechelen (overleden 24 mei 1559); en François Godin, ridder, heer van Berlicourt (overleden 9 september 1605).

Een wapenafbeelding met de bokaal op een blauw veld en een zilveren schildhoofd, beladen met een Jerusalemkruis, vinden we in een manuscript uit 1749 in het archief van het Hof van Utrecht.¹² Het betreft het aan Jehan Godin toegeschreven wapen. Hij was Jerusalemridder en leefde in de vijftiende eeuw. Het wapen werd echter getekend in de achttiende eeuw. Het valt dus zeer te betwijfelen of Jehan dit wapen ook daadwerkelijk heeft gevoerd. Jehan Godin (1440-1522) was een zoon van Jean Godin, schildknaap, heer van Auberchicourt, en Maria Huart¹³ en werd in 1465 tot Jerusalemridder geslagen. Hij was heer van Auberchicourt en Partie en schepen van Valenciennes in 1477, 1483 en 1489.

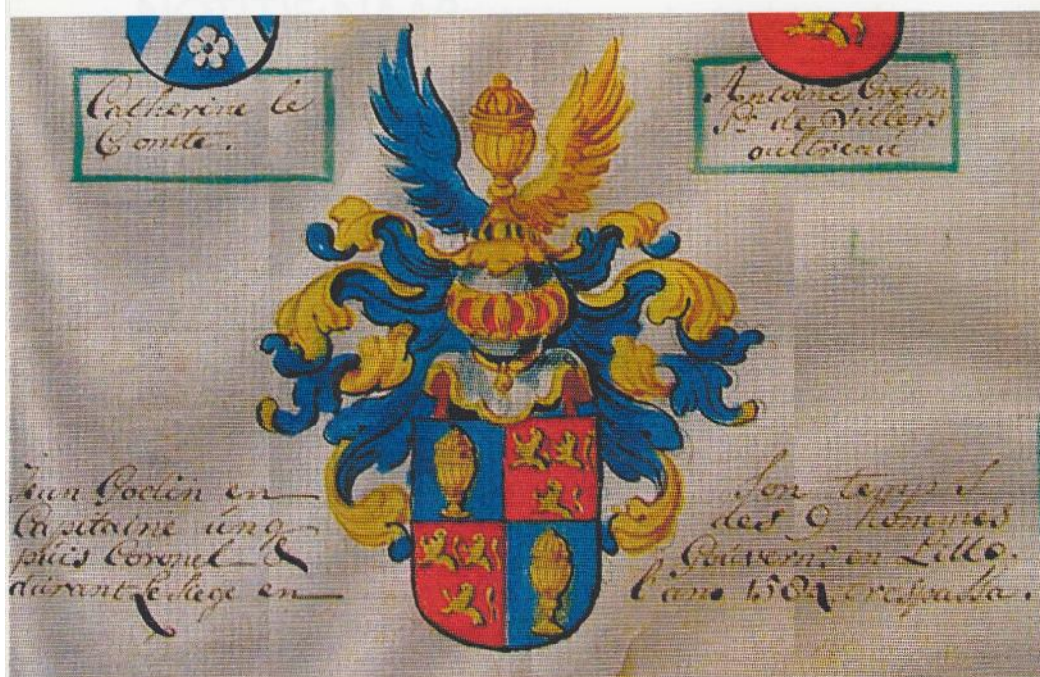
In het manuscript uit 1749 treffen we ook het wapen aan van Jean (Jan) Godin

(1529-1600). Dit wapen laat zich als volgt beschrijven. Gevierendeeld: I en IV op een blauw veld een gouden gedekte bokaal (Godin); II en III op een rood veld drie gouden halve leeuwen (Vivien). Helmteken: een vlucht, rechts van goud, links van blauw, waartussen de bokaal van het schild. Helmkleeden: blauw, gevoerd van goud. De begeleidende tekst luidt: 'Jean Godin en son temps capitaine un g. des 9 hommes, puis colonel & gouvern[eur] en Lillo durant le siege en l'an 1584 trespassa.'

Jean (Jan) Godin, ridder, heer van Breau-gies, werd in Valenciennes in 1529 geboren. Hij was gehuwd met Barbera Vivien, dochter van Nicolaas Vivien en Berbe Malapert.¹⁴ Voor zijn komst naar Antwerpen was hij kapitein in Franse dienst. Later werd hij kolonel en gouverneur van Lillo. Dit fort aan de Schelde speelde een strategische rol in de verdediging van Antwerpen tegen de Spanjaarden, waarbij Jean in 1584 een heldhaftige rol speelde. Hij was verder een van negen mannen die met de Hertog van Parma onderhandelden over de overgave van Antwerpen. Wegens zijn vele verdiensten begiftigde het stadsbestuur van Antwerpen hem met een verguld zilveren bokaal.¹⁵ Op 1 maart 1585 werd hij op voorspraak van Marnix van Sint Aldegonde door Prins Maurits benoemd tot postmeestergeneraal van Antwerpen. Hij vervulde die functie echter slechts kort, aangezien Antwerpen zich nog datzelfde jaar aan de Spanjaarden overgaf. Hij ver-

Wapen van Sire Jehan Godin, chevalier de Jerusalem, 1749 (Het Utrechts Archief, Archief Hof van Utrecht)

Wapen van Jean Godin, 1749 (Het Utrechts Archief, Archief Hof van Utrecht)

Portret van Jean Godin, kopie door een anonieme kunstenaar, naar C. Ketel, 1596 (collectie Deutenhofje, Amsterdam)

Wapen Godin, negentiende-eeuwse bijlage in het achttiende-eeuwse preuvenboek van Pieter Anthony Godin (collectie Centraal Bureau voor Genealogie, 's-Gravenhage)

Wapenzegel van Egbert Frederik Godin (collectie auteur)

Het bij het Centraal Bureau voor Genealogie geregistreerde wapen Godin

trok daarop met zijn gezin naar Keulen, alwaar hij in 1600 stierf.

Van Jean Godin zijn verschillende portretten bekend.¹⁶ In de beschrijving van de boedel van zijn zoon Samuel die na diens overlijden in 1633 werd opgemaakt, was sprake van een anoniem 'conterfeijtsel Jan Godijn saliger'.¹⁷ Het is waarschijnlijk dit schilderij, dat in de collectie van het Deutenhofje te Amsterdam belandde. In de rechterbovenhoek zien we zijn gevierendeelde wapen. Dit wapen wijkt enigszins af van het wapen uit 1749. De bokaal wordt in dit

geval vergezeld door drie sterren, terwijl de bokaal in het helmteken is vervangen door een gouden ster.¹⁸

Een wat zijn kleuren betreft volledig afwijkend wapen, vinden we in het preuvenboek van Pieter Anthony Godin (1726-1776), getiteld *Liste généalogique de la maison Godin*. Dit is een in druk verschenen genealogie in boekvorm met handgeschilderde wapens en preuven.¹⁹ Dit wapen laat zich als volgt beschrijven. Gevierendeeld: I en IV op een rood veld een zilveren gedekte geciseleerde bokaal; II en III op een zwart veld drie uitko-

mende gouden leeuwen. Helmteken: een vlucht, rechts zwart, links rood, waartussen de bokaal van het schild. Geen helmkleden.

Blijkens diens zegel werd dit wapen ook gevoerd door Egbert Frederik Godin (1855-1908),²⁰ opzichter 1e klasse bij het Departement van Burgerlijke Openbare Werken in Nederlandsch-Indië, diens zoon Theodoor Oswald Godin (1881-1964), alsmede de naamdragende nakomelingen van laatstgenoemde. Dit wapen werd op mijn verzoek in het wapenregister van het Centraal Bureau voor Genealogie opgenomen.²¹

Joannis Godin

Genealogisch onderzoek wijst uit dat de eigenaar van het *album amicorum*, Joannis Godin,²² dezelfde moet zijn geweest als de Jan Lodewijck (later ook genaamd Jean Louis of Joan Louis) Godin,²³ die op 1 februari 1639 in de Utrechtse dom werd gedoopt als zoon van 'Jonker' David Godin (1597-1666) en Margaretha van Vosbergen (overleden in 1679). Het album vermeldt niet wie zijn ouders waren. Hij werd in 1651 in het studentenregister van de Utrechtse universiteit ingeschreven als Joannes Godin, *ultrajectinus*.²⁴ Aan dezelfde universiteit promoveerde hij op 25 juni 1657 als *licentiat* in de rechten.²⁵

Jean Louis Godin was heer van Maarssenbroek en Duivendijk, prevoost van het kapittel van Sint Marie te Utrecht en geëligd lid van de Staten van Utrecht. In 1672 – in de Nederlandse geschiedschrijving bekend als het Rampjaar²⁶ – werd hij door de Staten van Utrecht op diplomatieke missie gezonden naar Koning Lodewijk XIV van Frankrijk.²⁷ Hij overleed te Utrecht op 27 maart 1688 en werd aldaar begraven in de Mariakerk.²⁸

Een van zijn vrienden in het album, Johan Bertlingh, vermeldde dat hij 'ontwikkeld was in vele literaire vormen en een ijverig beoefenaar van beide studierichtingen', waarmee hij doelde op de twee studierichtingen binnen de rechtenstudie: het kerkelijk en het wereldlijk recht. Het is mogelijk dat Joannis ook enige tijd medicijnen studeerde.²⁹ Waarom Joannis als student zijn tweede voornaam weg liet, kon ik niet achterhalen.

Het wapen van Joannis Godin

De ouders van Joannis (Jan Lodewijck, Jean Louis, Joan Louis), David Godin en Margaretha van Vosbergen, huwden in 's-Gravenhage op 8 december 1633. Zijn moeder was een dochter van Gaspar van Vosbergen (overleden in 1649), ridder in de Orde van Saint Michel (Frankrijk), heer van Yselaer, Cats en Duivendijke, lid van de Hoge Raad van Holland, Zeeland en Friesland, en Barbara van Panhuys (1579-1638).³⁰

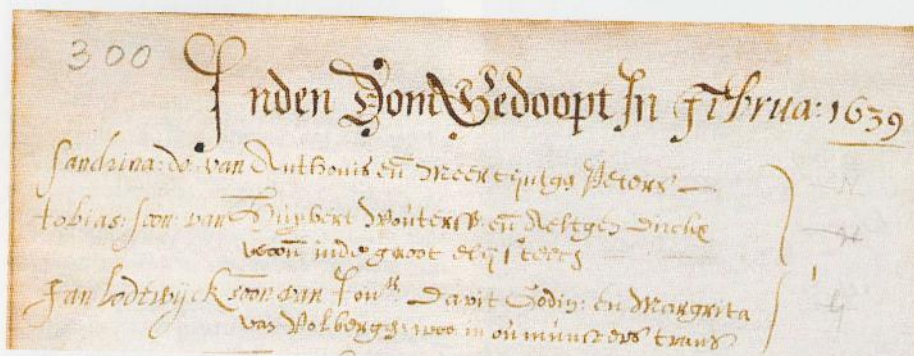
Joan moet een bijzondere band hebben gehad met de familie van zijn grootmoeder maternel Van Panhuys, want hij kwartileerde haar wapen (op een zilveren veld drie zwarte maliën) met dat van zijn eigen familie en nam dit wapen

op in zijn *album amicorum*. De stipjes in de kwartieren II en III (zie afbeelding) moeten een misinterpretatie zijn van de stippen die in zwart-witwapenafbeeldingen de codering zijn voor goud (zie ook de noten 38 en 39).

Waarom Joan Godin zijn wapen niet vierendeelde met het wapen van zijn moeder is mij niet bekend. In dit verband is het echter interessant te vermelden dat een oom en een tante van

Joannis (broer en zuster van zijn vader) beiden getrouwd waren met een Van Panhuys.³¹

Naast het gevierendeelde wapen Godin-Van Panhuys voerde Joannis Godin ook het ongedeelde familiewapen met het blauwe veld. Een afbeelding van dit wapen uit 1669 is te vinden in het *Memorie Boeck* van het Sint Bartholomeusgasthuis te Utrecht.³² Blijkens dit manuscript waren tien leden van de familie Godin,

Doopinschrijving van Jan Lodewijck Godin (Het Utrechts Archief, Nederduits gereformeerd doopboek 1632-1640, inv. nr. 3, fol. 300)

Inschrijving van Joannes Godin in het studentenregister van de Utrechtse universiteit, 1651

Wapenzegel van Joan Louis Godin, heer van Maarssenbroek (collectie Van Epen, Centraal Bureau voor Genealogie, 's-Gravenhage)

Gevierendeeld wapen Godin-Van Panhuys in het *album amicorum* van Joannis Godin. I en IV op een blauw veld een gouden gedekte bokaal; II en III op een zilveren veld drie zwarte maliën. Helmtteken: een vlucht, rechts goud, links blauw, waartussen de bokaal van het schild. Schildhouders: twee gouden leeuwen, de rechter aanzien. Het schild geplaatst op een cartouche met het opschrift: *Insignia Joannis Godin 1633*

Joannis Godin

Genealogisch onderzoek wijst uit dat de eigenaar van het *album amicorum*, Joannis Godin,²² dezelfde moet zijn geweest als de Jan Lodewijck (later ook genaamd Jean Louis of Joan Louis) Godin,²³ die op 1 februari 1639 in de Utrechtse dom werd gedoopt als zoon van 'Jonker' David Godin (1597-1666) en Margaretha van Vosbergen (overleden in 1679). Het album vermeldt niet wie zijn ouders waren. Hij werd in 1651 in het studentenregister van de Utrechtse universiteit ingeschreven als Joannes Godin, *ultrajectinus*.²⁴ Aan dezelfde universiteit promoveerde hij op 25 juni 1657 als *licentiatius* in de rechten.²⁵

Jean Louis Godin was heer van Maarssenbroek en Duivendijk, prevoost van het kapittel van Sint Marie te Utrecht en geëligd lid van de Staten van Utrecht. In 1672 – in de Nederlandse geschiedschrijving bekend als het Rampjaar²⁶ – werd hij door de Staten van Utrecht op diplomatieke missie gezonden naar Koning Lodewijk XIV van Frankrijk.²⁷ Hij overleed te Utrecht op 27 maart 1688 en werd aldaar begraven in de Mariakerk.²⁸

Een van zijn vrienden in het album, Johan Bertlingh, vermeldde dat hij 'ontwikkeld was in vele literaire vormen en een ijverig beoefenaar van beide studierichtingen', waarmee hij doelde op de twee studierichtingen binnen de rechtenstudie: het kerkelijk en het wereldlijk recht. Het is mogelijk dat Joannis ook enige tijd medicijnen studeerde.²⁹ Waarom Joannis als student zijn tweede voornaam weg liet, kon ik niet achterhalen.

Het wapen van Joannis Godin

De ouders van Joannis (Jan Lodewijck, Jean Louis, Joan Louis), David Godin en Margaretha van Vosbergen, huwden in 's-Gravenhage op 8 december 1633. Zijn moeder was een dochter van Gaspar van Vosbergen (overleden in 1649), ridder in de Orde van Saint Michel (Frankrijk), heer van Yselaer, Cats en Duivendijk, lid van de Hoge Raad van Holland, Zeeland en Friesland, en Barbara van Panhuys (1579-1638).³⁰

Joan moet een bijzondere band hebben gehad met de familie van zijn grootmoeder maternel Van Panhuys, want hij kwartileerde haar wapen (op een zilveren veld drie zwarte maliën) met dat van zijn eigen familie en nam dit wapen

op in zijn *album amicorum*. De stipjes in de kwartieren II en III (zie afbeelding) moeten een misinterpretatie zijn van de stippen die in zwart-witwapenaafbeeldingen de codering zijn voor goud (zie ook de noten 38 en 39).

Waarom Joan Godin zijn wapen niet vierendeelde met het wapen van zijn moeder is mij niet bekend. In dit verband is het echter interessant te vermelden dat een oom en een tante van

Joannis (broer en zuster van zijn vader) beiden getrouwd waren met een Van Panhuys.³¹

Naast het gevierendeelde wapen Godin-Van Panhuys voerde Joannis Godin ook het ongedeelde familiewapen met het blauwe veld. Een afbeelding van dit wapen uit 1669 is te vinden in het *Memorie Boeck* van het Sint Bartholomeusgasthuis te Utrecht.³² Blijkens dit manuscript waren tien leden van de familie Godin,

Dooptinschrijving van Jan Lodewijk Godin (Het Utrechts Archief, Nederduits gereformeerd doopboek 1632-1640, inv. nr. 3, fol. 300)

Inschrijving van Joannes Godin in het studentenregister van de Utrechtse universiteit, 1651

Wapenzegel van Joan Louis Godin, heer van Maarssenbroek (collectie Van Epen, Centraal Bureau voor Genealogie, 's-Gravenhage)

Gevierendeeld wapen Godin-Van Panhuys in het album amicorum van Joannis Godin. I en IV op een blauw veld een gouden gedekte bokaal; II en III op een zilveren veld drie zwarte maliën. Helmtteken: een vlucht, rechts goud, links blauw, waartussen de bokaal van het schild. Schildhouders: twee gouden leeuwen, de rechter aanzien. Het schild geplaatst op een cartouche met het opschrift: Insignia Joannis Godin 1653

Wapen van Joan Louis Godin in het Memorie Boeck van het Sint Bartholomeusgasthuis te Utrecht, 1669 (collectie Het Utrechts Archief)

waaronder ook Joannis (Joan Louis), verbonden aan genoemd gasthuis en voerden zij allen een gouden gedekte bokaal op een blauw veld.³³

Het album amicorum van Joannis Godin

In het album vinden we buiten dat van Joannis Godin, de familiewapens met opdracht³⁴ van Nicolaus Hoboken, Joannes de Hersbeeck de Bruijnissen (lees: Van Hersbeeck uit de familie van de heren van Bruinisse), Jean de Blanche de Sart, Timanno (lees: Tijmen) van Kuijck, Johannes Bertlingh, Joannes de Zuijlant et Moermont etc. (lees: van Zuijderland uit de familie van de heren van Moermont etc.) en Wilhelmus Schuijll. Buiten het wapen Godin zeven in totaal dus.

De opdrachten van zijn vrienden zeggen iets over zijn persoon, hoewel er scepsis geboden is, omdat dit soort uitingen altijd een element van vleierij in zich dragen. We leren in ieder geval dat hij geïnteresseerd was in genealogie. Want zijn vriend Nicolaus Hoboken roemde zijn 'diep inzicht voor de adel en deugd van zijn voorvaderen'.

Bij het eerste wapen, dat van Nicolaus Hoboken, staat wie de maker is: 'N.H. fecit'.

cit'. N.H. staat ongetwijfeld voor Nicolaus Hoboken. Bij de andere wapentekeningen ontbreken de naam of initialen van de maker. De stijl van de wapens in het album doen een en dezelfde hand vermoeden,³⁵ wat dus zou betekenen dat de wapens in het album door Nicolaus Hoboken getekend waren.

Nicolaus Hoboken

'Stemmate nec minus cruditione pronobili viro juveni Joanni Godin avitae nobilitatis suae et virtutis [Grieks woord] propagatori, hoc amicitiae perpetuae et amoris individui [Grieks woord] tubens delineario deposui. Nicolaus Hoboken Ultrajetinus H.L.St. Trajecti ad Rhenum. pib. Sextilib anni Christiani MDCLIII.'

'Voor Johannes Godin, een jonge man, zeer in aanzien vanwege zijn afkomst en niet minder vanwege zijn geleerdheid, een man die met een diep inzicht voor de adel en deugd van zijn voorvaderen het pleit voert, heb ik het genoeg dit als souvenir van permanente vriendschap en onverdeelde genegenheid getekend en afgestaan. Nicolaus Hoboken uit Utrecht 13 augustus 1653.'³⁶

Van de vrienden in het album is alleen van Nicolaus Hoboken een portret bekend. Hij was enige tijd hoogleraar aan de Universiteit van Harderwijk.³⁷ Deze universiteit werd door de Staten van Gelre in 1648 opgericht en bestond tot 1811.

Portret van Nicolaus Hoboken op 37-jarige leeftijd, gravure, door [Christiaan] Hagens, 1669 (collectie Rijksmuseum Amsterdam, inv.nr. RP-P-1905-4449)

Joannes de Hersbeeck de Bruijnissen

'Frontis nulla fides.

Noblissimo et docto viro juveni Joanni Godin, nepoti suo dilectissimo in perpetuam amicitiae tessarum et mei perennem memoriam scripsi et insigne hoc affigi curavi.

Joannes de Hersbeeck de Bruijnissen, avunculus.'

'Schijn bedriegt.

Voor de weledelzeergeleerde jongeman Joannes Godin, mijn neef, heb ik Joannes de Hersbeeck de Bruijnissen, dit geschreven en ervoor gezorgd dat dit aandenken werd opgetekend als een eeuwig teken

Wapen van Nicolaus Hoboken: op een gouden veld een springende rode vos. Helmtteken: een halfaanzijnde vlucht, waartussen een uitkomende rode vos. Helmkleeden: rood, gevoerd van zilver. In de rechterbovenhoek van de bladzijde de letters N.H.; in de linkerbenedenhoek de tekst Ex Tempore (uit het geheugen) en rechtsbeneden N.H. Fecit 1653 (N.H. heeft dit in 1653 gemaakt)

van vriendschap en een altijd durende herinnering. Joannes de Hersbeeck de Bruijnissen, oom.'

Jean de Blanche de Sart

'Vita perit morte gloria non moritur nobilis et praestas viro juveni in perpetuum sui memoriam et amicitiae tesseram dedit. Jean de Blanche de Sart.'

'Het leven gaat voorbij, maar de roem van een edele en vooraanstaande jongeman gaat niet verloren en Jean de Blanche de Sart heeft als een eeuwige herinnering dit teken van vriendschap aan hem geschonken. Jean de Blanche de Sart.'

Jean de Blanche de Sart behoorde mogelijk tot het geslacht Blanghe, dat het volgende wapen voerde. Gekwartileerd: I en IV op een gouden veld een zwarte leeuw; II en III op een rood veld een lelie, vergezeld van drie gouden kronen, alles van goud. De stipjes zouden dus, zoals ook bij het vorige wapen, kunnen worden opgevat als een misinterpretatie van de stippen die in zwart-witwapenafbeeldingen de codering zijn voor goud. In de Heraldische Databank van het CBG komt echter ook een wapen [De] Blanche voor. Gevierendeeld: I en IV op een zilveren (sic!) veld een zwarte leeuw; II en III op een rood veld drie gouden kronen (2-1). De stipjes zouden in dit geval dus kunnen worden gezien als een artistieke vrijpostigheid van de wapentekenaar. Dit wapen is een van de kwartierwapens van het wapen Panhuijs op een rouwbord in de kerk van Amersfoort.

Timanno van Kuijk

'Generoso ac rara eruditione clarissimo juveni viro domino Johanni Godin hoc mutuae amicitiae et intimae familiaritatis symbolum lubens ponebo Ultraecti. Anno 1653 sex nonae septembris. Timanno a Kuyck.'

'Ken u zelve. Voor de edele en door zijn zeldzame geleerdheid zeer beroemde jongeman Johannes Godin zal ik dit teken van wederzijdse vriendschap en intieme verwantschap graag optekenen te Utrecht. Op 2 september in het jaar 1653. Timanno van Kuyck.'

Johannes Bertlingh

'Gloria Crocodilus.

Paucula haec literatissimo multarum imaginum viro D. J. Godin litterarum politico ac utriusque iuris cultoris industrio cum avita majorum virtute contendenti ad "anamnese-

Wapen van Joannes de Hersbeeck de Bruijnissen. Gedeeld: I gevierendeeld: 1 en 4 op een zilveren veld een rood hert op een links en beneden in het schild geplaatste groene grond, drinkend uit een beek van natuurlijke kleur komende uit de rechterschildrand; 2 en 3 doorsneden: a. op een gouden veld een uitkomende wildeman met knots over de linkerschouder, alles van natuurlijke kleur, b. op een zwart veld drie zilveren sterren; II op een gouden veld een rode dwarsbalk beladen met twee zilveren palen. Helmtaken: een uitkomend rood hert, goud gehoord en gehoefd. Helmkleeden: rood, gevoerd van zilver. Schildhouders: twee gouden herten

Wapen van Jean de Blanche de Sart. Gevierendeeld: I en IV op een zilveren (gouden?) veld een goud gekroonde zwarte leeuw, rood getongd en genageld; II en III op een rood veld een zilveren lelie, vergezeld van drie gouden kronen van drie bladeren (2,1). Rangkroon met 17 parels. Helm: gekroond. Helmtaken: een uitkomende leeuw van het schild. Helmkleeden: rood, gevoerd van zilver

oos" aram in perpetuum sui et memoriam et commendationem deponere et voluit et debuit Johan Bertlingh. Trajecti ad Rhenum 3 Nonas Maias MDCLIII.'

'Glorie krokodil.

Deze bescheiden woorden voor de heer J. Godin, die zeer literair gevormd is en een ijverig beoefenaar van beide studierichtingen, die zich inzette met de overgeërfde vastberadenheid van zijn voorouders, wilde en voelde Johan Bertlingh zich verplicht op te tekenen op het al-

Wapen van Timanno van Kuijk. Op een zwart veld een zilveren leeuw, goud gekroond, getongd en genageld en over alles heen een rode dwarsbalk, beladen met twee gouden kruisjes. Helmtaken: een rood vogeltje tussen een aanziende vlucht, bestaande uit vier rijen veren, afwisselend zilver-zwart. Helmkleeden: zwart, gevoerd van zilver

Wapen van Johannes Bertlingh. Op een blauw veld een zilveren driehoek, boven beladen met een alziend oog van natuurlijke kleur en beneden met twee in de hoeken geplaatste blauw gepunte gouden pijlen, gericht naar een gouden ster

taar van de herinnering als een eeuwigdurend aandenken en aanbeveling aan hem. Johan Bertlingh. Utrecht 5 mei 1653.'

Dit wapen intrigeert. Bertlingh werd geboren in Groningen uit Duitse ouders. Hij werd in 1667 aangesteld als hoogleraar filosofie aan de universiteit van Groningen.³⁸ De tekens in zijn wapen zijn van premaçonieke symboliek: de gelijkzijdige driehoek met het alziend

Wapen van Joannes de Zuylant et Moermont. Gedeeld: I gevierendeeld: 1 op een zwart veld een zilveren ronde gesp, gesierd van goud; 2 op een rood veld een goud-zilver geschaakte omgekeerde keper; 3 op een gouden veld een rode burcht; 4 op een rood veld een gouden ster; II op een gouden veld een rode dwarsbalk beladen met twee zilveren palen. Helmteken: een uitkomende rode drakenkop, zichzelf in de hals bijtend. Helmkleed: zwart, gevoerd van zilver. Schildhouders: twee zwanen met opgeheven vleugels van natuurlijke kleur

Wapen van Wilhelmus Schuijll. Op een rood veld een schuinbalk, vergezeld van zes zoomsgewijs geplaatste merletten, alles goud. Helmteken: een aanzijnde zilveren ossenkop- en hals, goud gehoorn. Helmkleed: rood, gevoerd van goud

oog en de zespuntige ster. De driehoek is in de vrijmetselarij het basisbeginsel en einddoel van alle bouw. De zespuntige ster of hexagram is eveneens een bekend vrijmetselaarssymbool en wordt door hen het zegel van Salomon genoemd. Wat dit wapen zo bijzonder maakt is het feit dat de eerste formeel georganiseerde vrijmetselaarsloges pas aan het begin van de achttiende eeuw in Engeland ontstonden.³⁹ De vraag hoe deze symbolen in het wapen van Bertlingh terecht zijn gekomen en of ze wellicht verband hielden met vroege vormen van vrijmetselarij is interessant, maar valt buiten het onderwerp van dit artikel.

Joannes de Zuylant et Moermont etc.

'Vivet post funera virtus.'

Noblissimo et erudito iuveni Joanni Godin nepoti suo perclaro insigne hoc in memoriam sui amicitiaeque suae testimonium perenne donavit apponique jussit. Joannes de Zuylant et Moermont etc. Avunculus.'

'Talent overstijgt de dood.'

Voor de weledelzeergeleerde jongeman Joannis Godin, zijn zeer beroemde neef, heeft Joannes de Zuylant et Moermont dit aandenken geschonken en opgedragen te plaatsen als eeuwigdurend teken en aandenken aan hem en zijn vriendschap. Joannes de Zuylant et Moermont etc. Oom.'

Wilhelmus Schuijll

'Scandit fastigia virtus.'

Sumosissimarum imaginum viro cognato dilectissimo trajectinae academiae floscato ob delatam hactenus amicitiam hoc in perpetuum mei memoriam insigne deponere et voluit et debuit. Wilhelmus Schuijll. Trajecti ad Rhenum 5 Nonas Maias MDCLIII.'

'Moed verzet bergen.'

Voor een verwant en zeer geliefd man van de universiteit te Utrecht voelde Wilhelmus Schuijll zich verplicht, wegens zijn tot nu toe betoonde vriendschap, dit aandenken als eeuwige herinnering op te tekenen. Wilhelmus Schuijll. Utrecht 5 Mei 1653.'

Heraldiek en familierelaties

Alba amicorum kunnen ons inzicht verschaffen in de netwerken van de eigenaars. In welke relatie Joannis Godin met Hoboken, De Blanche de Sart, Bertlingh, Van Kuijck en Schuijll stond, heb ik echter nog niet kunnen achterhalen. Deze vrienden gaven er in elk geval geen blijk van tot zijn verwanten te behoren. Van Hersbeeck en Van Zuidland deden dat wel en noemden zich *avunculus* (oom). Die term kon verwijzen naar een broer of zwager van zijn moeder, maar kon ook oudoom betekenen. Beiden waren dus in elk geval familie aan moederszijde.

Om te achterhalen hoe de familierelatie precies in elkaar stak, volgen we eerst het genealogische spoor terug vanaf Joannes Godin. Zijn zestien kwartieren waren aan vaderszijde Godin, Malapert, Vivien, La Faille, Creson, Behault, Malapert, Capelle en aan moederszijde: Vosbergen, Panhuijs, Noordhoek, Hooftman, Pot, De Bois, Zuidland, Daelberg.⁴⁰ Aan moederszijde was er sprake van de

allianties Vosbergen-Pot; Noordhoek (Johan Pietersz.)-Zuidland (Johanna); Panhuys (Servaes)-de (du) Bois (Johanna) en (Eickelberg gezegd) Hooftman (Bartholomeus)-Daelberg (Barbara).

Wat direct opvalt is de naam Zuidland en de afwezigheid van de naam Hersbeeck. De connectie met de familie Van Zuidland liep via Margaretha van Vosbergen (overleden in 1679), moeder van Joannis Godin. Haar grootmoeder paternel was Petronella Noordhoek (leefde in de zestiende eeuw), die een dochter was van Johan Pietersz. Noordhoek en Johanna van Zuidland. Hoe de genealogie van het geslacht Van Zuidland er uit ziet, heb ik helaas niet gevonden.⁴¹ Ik neem echter aan dat de echtgenote van Johan Pietersz. Noordhoek en Van Zuidland verwanten van elkaar waren en tot dezelfde familie behoorden als mr. Iman Cornelisz. van Zuidland, heer van Zuidland, Moermont, Renesse en Noortwelle. De connectie met Van Hersbeeck komt verderop in deze paragraaf aan de orde.

Een tweede aanknopingspunt zijn de wapens van beide ooms. Zij voerden ieder een gedeeld wapen met in II op een gouden veld een rode dwarsbalk beladen met twee zilveren palen. Dit is het wapen van de familie Montens, dat ook voor komt als een van de kwartierwapens van het wapen Van Neerven (op een zilveren veld een rode dwarsbalk vergezeld van drie gouden (sic!) sterren).⁴² Van dit wapen zijn ook varianten bekend, respectievelijk de dwarsbalk, boven vergezeld van een antiek rood molenijzer, de palen van goud met de dwarsbalk geplaatst op respectievelijk een zilveren

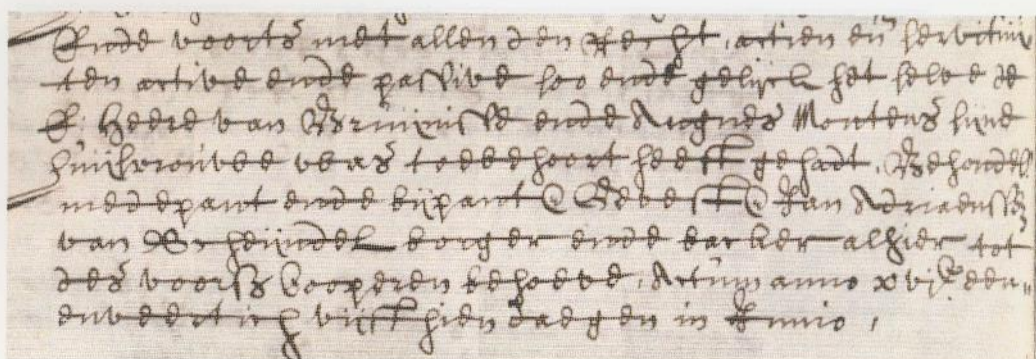
Wapen van de familie Montens (met het molenijzer)

en gouden veld (beide laatste varianten dus zonder het molenijzer).⁴³

Beide ooms hadden kennelijk dus een connectie met de familie Montens. Hun verdere familierelaties moeten zijn af te lezen uit hun familiewapens. Van Zuidland voerde in zijn gedeelde wapen in I een gevierendeeld wapen met in 1 op een zwart veld een zilveren ronde gesp, gesierd van goud; 2 op een rood veld een goud-zilver geschaakte omgekeerde keper; 3 op een gouden veld een rode burcht; 4 op een rood veld een gouden ster. Deze wapens zijn respectievelijk Van Zuidland (1),⁴⁴ mij onbekend (2) te veel voorkomend om een verantwoorde uitspraak te kunnen doen (3) en wellicht een verwijzing naar het wapen De Rovere (4). Dit laatste wapen toont op een rood veld een ster, vergezeld van drie molenijzers, alles van goud, of op een rood veld drie gouden molenijzers.⁴⁵ Het wapen met alleen de molenijzers komt ook voor als een van de vier kwartierwapens van het wapen Van Neerven.

Van Hersbeeck voerde in zijn gedeelde wapen in I een gevierendeeld wapen met in 1 en 4 op een zilveren veld een rood hert op een links en beneden in het schild geplaatste groene grond, drinkend uit een beek van natuurlijke kleur komende uit de rechterschildrand; 2 en 3 doorsneden: a. op een gouden veld een uitkomende wildeman met knots over de linkerschouder, alles van natuurlijke kleur, b. op een zwart veld drie zilveren sterren. Het wapen in 1 en 4 is Van Hersbeeck (Hertsbeque).⁴⁶ Het wapen in 2 en 3 vertoont overeenkomst met het wapen van een familie Van Dalen. Doorsneden: A in goud een uitkomende geharnaste man, met haar van natuurlijke kleur, alles zilver, in de rechterhand een rode knots houdende, rustend op de rechterschouder; B in zwart drie gouden sterren.⁴⁷

Ook tussen Joannis Godin en de familie Montens bestond er een relatie. Die liep onder meer via zijn grootmoeder maternel Barbara van Panhuys (1579-1638). Zij was een dochter van Pieter van Panhuys en Margaretha Eickelberg, genaamd Hoofstman, en – in dit verband belangrijker – een zuster van Johannes van Panhuys (1575-1616). Laatstgenoemde was sinds 1606 de echtgenoot van Geertuid Montens Godevaertsdochter, wier

Vestbrief, d.d. 15 juni 1641

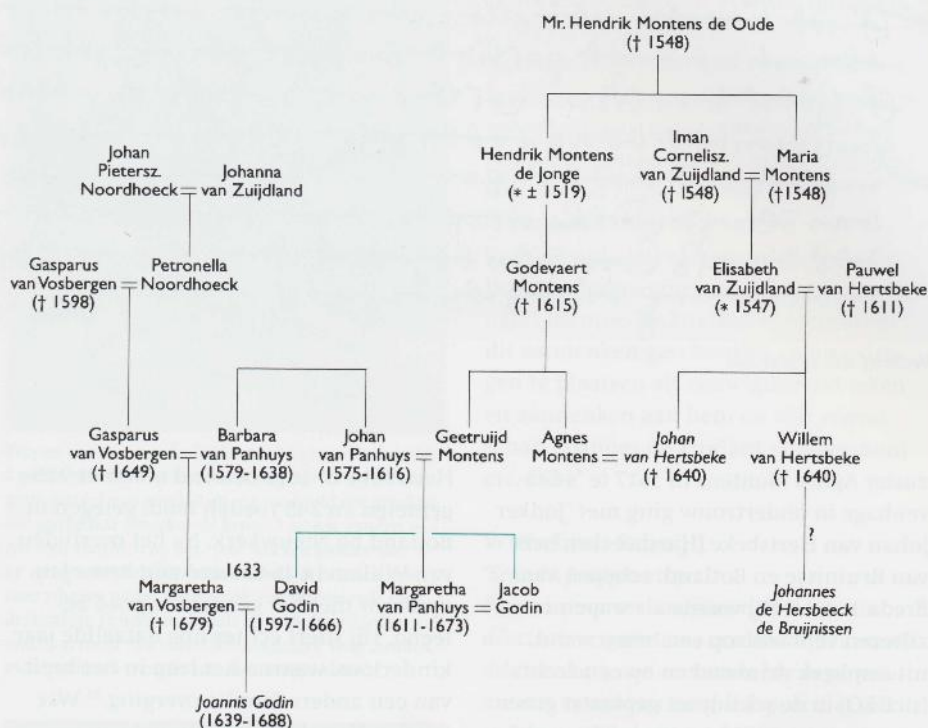
zuster Agnes Montens in 1617 te 's-Gravenhage in ondertrouw ging met 'Jonker Johan van Hertsbeke (Harsbeecke), heer van Bruinisse en Botland, schepen van Breda 1623'.⁴⁸ Hij voerde als wapen een zilveren veld waarop een 'omgewend, uit een beek drinkend en op een rechts (sicl. EG) in de schildvoet geplaatst groen terras staand rood hert',⁴⁹ wat dus zeer sterk doet denken aan het hier eerder omschreven wapen Van Hersbeeck.

Dat nu duidelijk zou zijn hoe de familieconnectie tussen Joannis Godin en Van Hersbeeck in elkaar stak, is echter schijn. Blijkens *Beschryving der stadt en lande van Breda* werd jonker J[oh]an van Hersbeeck, heer van Bruinisse tot schepen gekozen in 1619, 1620, 1621, 1622, 1623, 1624, 1637, 1638, 1639 en tot buitenburgemeester/tresorier in 1640.⁵⁰ Nog in datzelfde jaar is hij echter overleden, aangezien 'D heer Borgemeester Bruijniss' op 4 januari 1641 werd begraven in de Grote Kerk van Breda.⁵¹ Dat hij na 1640 niet meer in leven was, vindt bevestiging in een vestbrief (lees: transportakte) van 15 juni 1641 (zie afbeelding). De tekst aan het einde luidt als volgt. 'Ende voorts met allen den recht, actien ende servituiten ten active ende passive, soo ende gelijk het selve de E[dele] heere van Bruijnisse ende Agnes Montens, sijne huijsvrouwe was, toebehoort heeft gehad (cursivering van mij, EG), behoudel[ic] medepant ende bijpant ende gvest, ende Jan Adriaenssen van Scheijndel borger ende backer alhier tot dese voors. cooperen behoeve. Actum anno xvi C eenenveertich vijftien daegen in Junio.'⁵²

Een tweede bevestiging vinden we in het archief van de Ambachtsheerlijkheid Vierbannen van Duiveland. Jan en Willem van Hertsbeke werden na het overlijden van hun vader Pauwel van

Hertsbeke in 1611 beleend met met 225 gemeten en 245 roeden land, gelegen in Botland bij Nieuwkerk. Na het overlijden van Willem in 1640 werd zijn broer Jan opnieuw met het genoemde goed beleend. Hij stierf echter nog datzelfde jaar kinderloos, waarna het leen in het bezit van een andere familie overging.⁵³ Wat Jan van Hertsbeke betreft, hebben we hier te maken met de Bredase schepen/burgemeester Pauwel van Hertsbeke, heer van Bruinisse en Botland komen we eveneens in de genealogie Montens (1968) tegen en wel als echtgenoot van Elisabeth Imansdr. van Zuidland (geboren in 1547), ex matre Maria Montens (overleden in 1548), een tante van bovengenoemde Godevaert Montens (overleden in 1615).⁵⁴

In welke relatie Joannis Godin tot de familie Montens stond, blijkt ook uit een vestbrief van 23 februari 1655.⁵⁵ Op die datum transporteerden de erfgenamen van Agnes Montens, 'huijsvrouwe was van Jo[nke]r Johan van Harsbeke, heere van Brunisse etc.', een rente van 3 gulden per jaar, gevestigd op een 'huijsinge ende erffenisse' gelegen aan de Veemarkt te Breda. De erfgenamen waren voor de ene helft jonker Daniel van Wijngaarden en zijn huisvrouw Catharina van Zuidland, vrouwe van Moermont, enige dochter van Catharina Montens (zuster van Agnes), en voor de andere helft jonker Servaes van Panhuys, Margaretha van Panhuys, weduwe van Jacob Godijn, en de kinderen van hun overleden zuster Maria van Panhuys (in leven huisvrouw van Lambrecht Goris), allen kinderen en kleinkinderen van Geertruid Montens (zuster van Agnes). Jacob Godijn (Godin) was een broer van David Godin, de vader van Joannis. De relatie tussen Joannis en de familie Mon-

Verwantschapsoverzicht Joannis Godin - Joannes de Hersbeeck de Bruijnissen

tens liep dus niet alleen via zijn grootmoeder maternel Barbara van Panhuys (zie voorgaand), maar ook via zijn oom Jacob Godin. In beide gevallen ging het dus om aanverwantschap.

Het voorgaande laat slechts ruimte voor een conclusie, namelijk dat Van Hersbeeck en de echtgenoot van Agnes Montens niet een en dezelfde persoon waren. Mogelijk was Van Hersbeeck een zoon van de hier eerder genoemde Willem van Hersbeeck, broer van de Bredase schepenen/burgemeester. Deze hypothese is in het bijgaande verwantschapsoverzicht gevisualiseerd. Indien Van Hersbeeck inderdaad een zoon is geweest van Willem van Hertsbeke, blijft echter wel de vraag waarom hij zijn wapen verenigde met het wapen Montens. Hij was immers, voor zover ik kon nagaan, met die familie slechts verbonden via een aangetrouwde tante en de moeder van zijn grootmoeder paternel. Nog even terugkerend naar oom Van Zuidland, blijft de vraag blijft hoe hij in het verwantschapsoverzicht Godin-Van Hersbeeck zou kunnen passen. Op grond van zijn familiewapen en geslachtsnaam mogen we veronderstellen dat hij tot de nakomelingen van mr. Iman Cornelisz. van Zuidland en Maria Montens behoorde.

Zoals gezegd, is een genealogie van de familie Van Zuidland mij niet bekend. Duidelijk is in elk geval wel dat de bloedbanden tussen de families Van Zuidland en Montens nauw waren.

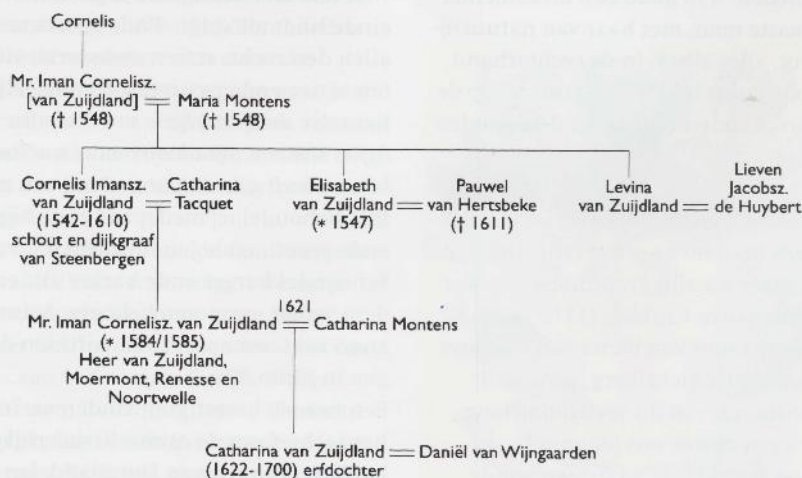
Besluit

In Nederland en België en andere Europese landen wordt het begrip familie vooral geassocieerd met een groep personen die door bloedverwantschap met elkaar verbonden zijn. In het verlengde daarvan zijn termen als oom/tante en neef/nicht van toepassing op broers/zus-

ters van ouders en grootouders, alsmede op hun kinderen en aangehuwde partners. Daarnaast strekt het besef of gevoel bloedverwanten van elkaar te zijn zich in vergelijking tot vroegere eeuwen uit tot een relatief beperkte groep personen. Iemands maagschap omvat doorgaans niet meer dan de nakomelingen van zijn vier overgrootoudersparen.

In vroegere eeuwen leefde onder bloedverwanten het besef familie te zijn veel sterker dan nu. Bovendien rekende men daartoe ook aanverwante families, dus de families van degenen die waren ingetrouwd. In het verlengde hiervan werden begrippen als oom/tante en neef/nicht in een ruimere betekenis gebruikt dan we nu doen.

Het *album amicorum* van Joannis Godin getuigt hiervan. Voor zover nu kan worden overzien, behoorden Van Hersbeeck en Van Zuidland niet tot de directe familie van Joannis Godin. Met laatstgenoemde bestond vermoedelijk slechts verre bloedverwantschap, terwijl Van Hersbeeck waarschijnlijk tot de aanverwanten gerekend moet worden. Dat men vroeger ook verre bloedverwanten en aanverwanten al snel als oom/tante of neef/nicht betitelde, kan het vaak extra lastig maken familieverbanden te ontrafelen. De heraldiek kan daarbij echter uitkomst bieden. Voor mij was het in elk geval een belangrijk en dankbaar hulpmiddel bij mijn poging vast te stellen hoe Joannis Godin en zijn beide ooms familie van elkaar waren. Ondanks dat ben ik maar ten dele in mijn opzet geslaagd. Wellicht dat een van de lezers meer helderheid kan verschaffen.

Summier genealogisch overzicht familie Van Zuidland

Dit artikel is gewijd aan een album *amicorum* dat relatief bescheiden van omvang en uitvoering, maar door de wapenafbeeldingen heraldisch gezien niet minder interessant is. Bovendien komen verschillende verschijningsvormen van het wapen Godin aan bod. Daarmee wordt tevens een, zij het kleine, aanvulling geboden op wat daarover via de heraldische databank van het Centraal Bureau voor Genealogie al bekend is. Mocht een van de lezers meer aanvullingen hebben, dan zijn die natuurlijk van harte welkom.

Noten:

1. Met dank aan Drs. R.G. (Roel) de Neve te 's-Gravenhage voor zijn aanvullingen en adviezen.
2. Signatuur 135 J 2. Volgens de beschrijving van de Koninklijke Bibliotheek was het album van Johannes Godin, bevat het acht geschilderde wapens en heeft het een contemporaine rode marokijn band met goudstempeling, vergulde sneden en twee paar sluitlinten, waarvan er nog een aanwezig is. Het album is op een veiling bij Van Stockum te 's-Gravenhage in 1972 aangekocht en kwam uit het bezit van J.C. van der Muelen.
3. Zie voor het album *amicorum* o.a.: Antje Petty (assistent director bij het Max Kade Institute for German-American Studies van de University of Wisconsin), "Dies schrieb Dir zur Erinnerung ..." From Album Amicorum to Autograph Book, op <http://mki.wisc.edu/content/-dies-schrieb-dir-zur-erinnerung->; "album-amicorum-autograph-book"; June Schlueter, *The Album Amicorum and the London of Shakespeare's time* (Londen 2012); June Schlueter, 'An illustration of traveling players in Franz Hartmann's early modern Album amicorum', in S.P. Cerasano (ed.), *Medieval and renaissance drama in England. Volume 21* (Fairleigh Dickinson University Press, 2008) 191-200; K. Thomassen (red.), *Alba amicorum. Vijf eeuwen vriendschap op papier gezet. Het album amicorum en het poëziealbum in de Nederlanden* (Maarsseveld 's-Gravenhage 1990); www.geldersarchief.nl; www.huisbrederode.nl/html/foto/amicorum/index.html (mei 2016); www.dbnl.org/tekst/dela012alge01_01/dela012alge01_01_00126.php; www.mun.ca/alciato/album.html (mei 2016); www.kettererkunst.com/dict/album-amicorum-stambuch-memory-book-or-friendship-book.php (mei 2016).
4. Zie: Sophie Reinders, 'Zonder eer geen adel. Het album amicorum van Henrica van Arnhem', *Virtus. Jaarboek voor adelsgechiedenis* 20 (2013) 196-209; S. Reinders, 'Dienen met mooie woorden. Alba amicorum van vrouwen. Eeuwenoude vriendschapsboekjes', *Genealogie. Tijdschrift voor familiesgeschiedenis* 18 (2012) 22-25.
5. Jean-Baptiste Carpentier, *Histoire généalogique des Pays-Bas, ou Histoire de Cambray et du Cambresis (...)* enrichie des généalogies, éloges et armes des comtes, ducs, évêques et archevêques (Leiden 1664) 613.
6. Met dank aan heraldicus A.J.C. (Guus) van Breugel, verbonden aan het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage.
7. Blijkens een ex-libris voorin is het schetsboek oorspronkelijk afkomstig uit de boekencollectie van W.C. Baert de Waarde. Huidige verblijfplaats: Centraal Bureau van Genealogie te Den Haag (signatuur GHS 50A01).
8. François Godin, overl. Mechelen 19 sept. 1605 en aldaar begraven in de Notre-Dame, werd samen met zijn broer Jacques Godin door Koning

Filips II geadeld (Madrid 7 jan. 1589). Wapen: 'de sinople, avec une coupe d'or. Sur le heaume la mesme coupe pour cimier, les hachemens de mesme métal et couleur'. Zie: Luc Duerloo en Paul Janssens, *Wapenboek van de Belgische Adel van de 15de tot de 20ste eeuw* 2 (Brussel 1992) 182.

Zie ook: J. le Roux, *Recueil de la Noblesse de Bourgogne, Limbourg, Luxembourg, Gueldres, Flandres, Artois, Haynau, Hollande, Zeelande, Namur, Malines et autres provinces de Sa Majesté Catholique ... commençant en l'an 1424, & continué jusques à l'an 1714 ...* (Douay 1784) 91-93, alwaar met verwijzing naar [Jean le] Carpentier, *Histoire de Cambray & du Cambresis troisième partie ...* (Leiden 1664), folio 613-614, 617 en 620-621 werd gememoreerd dat de familie Godin (de folio's (lees: pagina's) 613-622 bevatten haar genealogie) als wapen voerde 'd'azur à la coupe couverte d'or, & fait descendre de celle de Hordaing par branche cadette des comtes d'Ostrevant neveux des comtes d'Hainaut' (op pag. 614 is echter sprake van 'dans l'escu une coupe couverte', dus zonder kleuraanduiding van het veld); N.B.: 1714 op de titelpagina is geen drukfout. Zie ook noot 5. Th.O. Godin, 'Genealogie van de familie Godin' (m.s. van omstr. 1940), pag. 19; François Godin, schildknaap, gewoon secretaris van de Grote Raad der Aartshertogen te Mechelen, commissaris garde de l'artillerie van de aartshertog, heer van Merlicourt.

9. M. Smallegange, *Nieuwe Cronyk van Zeeland. Eerste deel* (Middelburg 1696) 483 beschrijft het wapen Godin als volgt: 'van azur, waarop een overdekte kop van goud'. Een blauw veld dus.

10. Zie: J.C. van der Muelen, 'Wapens op kwartierborden en kwartierstaten', *De Nederlandsche Leeuw* 2 (1884) kol. 4.

11. Collectie Muschart, Centraal Bureau voor Genealogie, schriftencollectie (nog geen inv.nr. toegekend): Godin (nr.770-2); Godin (nr.770-6).

12. Het Utrechts Archief, Archief van het Hof van Utrecht 1530-1811 (toegang 239-1). Met dank aan Ad de Jong.

13. Zie: Th.O. Godin en F.Th.J. Godin, *Genealogie van het geslacht Godin (1940-2015)* (z.p., 2015) 8-13.

Aanwezig in familiearchief Godin. Zie ook: familiedossier Godin bij het Centraal Bureau voor Genealogie.

14. De priesterhistoricus Floris Prims, vanaf 1925 stadsarchivaris van Antwerpen, publiceerde veel over de geschiedenis van de stad. Hij deed ook onderzoek naar Jan Godin en publiceerde over hem in zijn publicatie *Antwerpiensia* 1949. *Losse bijdragen tot de Antwerpse geschiedenis* (Antwerpen 1950) 190-196.

15. Deze bokaal kwam in bezit van Jhr. mr. K.A. Godin de Beaufort (1850-1921) te Maarsen. Een afbeelding is te vinden in J. van der Stock (red.), *Antwerpen, verhaal van een metropool* (Gent 1993) 287 (afb. 143). [tentoonstellingscatalogus].

16. Van zijn portretten bezit het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie te 's-Gravenhage alleen zwart wit foto's. De originele werken bevinden zich in privécollecties. Zie voor het portret in de collectie van het Deutenhofje: RKD, IB-nummer 43844, reproductiedoos XVI-D; voor het portret uit de privécollectie van A. Tommelein te Brussel: RKD, IB-nummer 63698, reproductiedoos: XVI-D; voor het portret uit de privécollectie van Godin de Beaufort te Maarsbergen: RKD, IB-nummer 18031, reproductiedoos: XVI-D.

17. The Montias Database of 17th Century Dutch Art Inventories (<http://research.frick.org/montias/browserecord.php?action=browse&recid=2300>) (mei 2016). Lot 0034.

18. Dit wapen komt ook voor op een kaart en plan van het beleg van Antwerpen uit 1576, toen Jan Godin kolonel en gouverneur van het fort Lillo was.

19. Het Preuveboek is bij verschillende instituten

aanwezig maar onder verschillende titels en met verschillende toevoegingen. De versie bij het CBG heet: *Liste généalogique de la maison de Godin* (gedrukte werken vóór 1800; CB 386). Hierin zijn de afbeeldingen van het gevierendeelste familie-wapen en een wapenkwartierstaaf bijgevoegd. De versie bij de Hoge Raad van Adel is getiteld *Bewijzen van de adelom van Pieter Anton Godin, heer van Drakestein, 1783-1782, van zijn hand; ten dele gedrukt, met ingebonden bijlagen* (Collectie van Jan Carel Godin (1752-1787), inv.nr. 1a). Hierin is het attest van wapenkoning Jaerens bijgevoegd.

20. Zie lakzegelcollectie Steenkamp-Damstra bij het CBG.

21. Nr. 1.179, d.d. 5 juni 2012.

22. In de beschrijving van de Koninklijke Bibliotheek (zie noot 2) wordt de voornaam Johannes gebruikt. Ook De Savornin Lohman hanteert, waarschijnlijk in navolging van de Koninklijke Bibliotheek, deze voornaam in zijn artikel over Nicolaus Hoboken (zie: R.C.C.De Savornin Lohman, 'De in 1672 uit Harderwijk gevluchte en "zoekgeraakte" rector magnificus Prof. Nicolaus van Hoboken', *De Gelderse Leeuw* (Arnhem 1992) 82-88. In Berend Wispelwey, *Biographical Index of the Middle Ages* (München 2008) 442 komt hij zowel voor met de voornaam Johannes, als met de voornaam Jean. In de genealogie van het geslacht Godin (zie noot 8) wordt hij Jean genoemd. In alle gevallen ontbreekt dus de voornaam Louis.

23. Zie voor Jean Louis Godin: A.J. van der Aa, *Biographisch Woordenboek der Nederlanden. Zevende deel* (Haarlem 1862) 236. Door Wittert van Hoogland werd hij jonkheer genoemd. Zie: E.B.F.F. Wittert van Hoogland, *Bijdragen tot de geschiedenis der Utrechtse Ridderhofsteden en Heerlijkheden* ('s-Gravenhage 1912) 736.

24. Archief van senaat en rector van de Universiteit Utrecht, Register van de voor de eerste maal ingeschreven studenten, deel I, Het Utrechts Archief, toegang 292-1, inv.nr. 473 (1636-1685), fol 55. Zie ook het digitaal te raadplegen Album studiosorum van de Utrechtse universiteit.

25. Digitaal Album promotorum van de Utrechtse universiteit (<http://dap.library.uu.nl>). Een licentiaat was geen zuivere promotie, maar volgde op het examen dat een aanstaande promovendus moest doen. Men had wel dezelfde rechten als een gepromoveerde, met de uitzondering dat men niet als academisch docent mocht optreden.

26. In 1672 werd de Republiek aangevallen door een coalitie bestaande uit Engeland, Frankrijk en de bisdommen Münster en Keulen. Delen van de Republiek werden tijdelijk bezet, alom brak paniek uit, de roep om Oranje zwol aan en staatsgezinde stadsbestuurders maakten plaats voor Oranjeaanhangers. Een dieptepunt was het lynchen van de gebroeders De Witt te 's-Gravenhage.

27. Van der Aa, *Biographisch Woordenboek*, 236; J. den Tex, *Onder vreemde heren. De Republiek der Nederlanden 1672-1674* (Zutphen 1982) 55-56; P.H.D. Leupen e.a. (red.), *Nederlandse Historische Bronnen 9* ('s-Gravenhage 1991) 174. Zie voor zijn instructies: Abraham van Wicquefort, *Advis fidelle aux véritables hollandais, touchant ce qui s'est passé dans les villages de Bodegrave & Swammerdam, & les cruautés inouïes que les François y ont exercées* (1673) 112-117.

28. Van der Aa, *Biographisch Woordenboek*, 236.

29. In Wispelwey, *Biographical index*, 442 wordt hij kandidaat in de medicijnen genoemd.

30. Zie voor de familie Van Vosbergen: A.J. van der Aa, *Biographisch woordenboek der Nederlanden. Negentiende deel* (Haarlem 1876): F. Nagtglas, *Levensberichten van Zeeuwen. Vierde aflevering* (Middelburg 1893) 894-899. Barbara van Panhuys (geb. 1624), was een dochter van Gillis van Panhuys (1574-1626) en Marie Vivien (1584-1669).

31. Het betreft Jacob Godin, getrouwd met

Margaretha van Panhuys, en Maria Godin, echtgenote van Pieter van Panhuys. Beiden, samen met David Godin, kinderen van Jacques Godin en Cornelia Malapert. David, Jacob en Maria, weduwe van Pieter van Panhuys, lieten in 1635 voor nots. Frederik Zwaardcroon te Utrecht een acte van scheiding van de nalatenschap van hun moeder Cornelia Malapert, weduwe van Jacques Godin, passeren (Het Utrechts Archief, Archief van de familie De Malapert, inv.nr. 329).

32. Het Utrechts Archief, Verzameling fotokopieën en transcripties (toegang 1128), Rubriek 2 (transcripties), nr. 27 (toegangsnummer 709-11), Memorie Boeck van het Sint Bartholomeusgasthuis te Utrecht, fol. 41 (Joan Louis Godin, ingekomen 1669). Het Memorie Boeck is een zeventiende-eeuws wapenboekje met 425 wapenafbeeldingen van broeders, huismeesters en andere regeerders. Door Muschart is dit wapenboekje vele malen aangehaald als het 'm.s. wapenboek van de leden van de Gasthuisbroederschap te Utrecht'. Het originele handschrift, voorzien van transcripties en wapenbeschrijvingen door G.P. Nijkamp en M.S.F. Kemp, is te raadplegen via de website van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde.

33. In sommige gevallen is op het moment dat het wapen was opgenomen de betreffende persoon al overleden. Dit hangt samen met het postuum voldoen van de 'dootschult'.

34. De vertaling van de opdracht van Nicolaus Hoboken werd in 1992 vervaardigd door R.C.C. De Savornin Lohman, terwijl de overige vertalingen van classicus Drs. A.H.G. van de Coevering zijn, waarvoor dank.

35. Deze hypothese werd geopperd door heraldicus A.J.C. (Guus) van Breugel.

36. Zie: De Savornin Lohman, 'De "zoekgeraakte" rector magnificus', 87.

37. Ibidem, 86 (noot 494).

38. Zie voor meer biografische gegevens over Bertlingh: H. van Ruler, 'Het anti-catholisme van Johannes Bertlingh', in: H.A. Krop (red.), *Zeer kundige professoren, beoefening van de filosofie in Groningen van 1614 tot 1996* (Hilversum 1997) 97-106.

39. De eerste grootloge (vrijmetselarij in georganiseerde vorm) werd opgericht in 1717 te Londen in Engeland. Hoewel er ook vroegere verbanden bestonden waar *asons* een rol speelde, zie: <http://www.stichtingov.nl/geschiedenis/nederlandse-geschiedenis/ontstaan-in-groot-britannië> (2015). De Orde van Vrijmetselaren in Nederland (onder het Grootoosten der Nederlanden) werd pas opgericht op 26 december 1756.

40. Zie: *Aanhangsel op de kerkelyke oudheden van Nederland* [...] (Utrecht 1744) 254.

41. Willem te Water, *Het hoogadelijk en adelyk Zeelant vertoont uit eenige ongedrukte lysten der ridderschappen en edelen van Zeelant* (Middelburg 1741) 88 vermeldt over dit geslacht dat het ging om een 'oudt edel huis ten zy Iman van Zuidtland, heere van Zuidtland, Moermont, Renesse, Noortwelle, wiens eenige dogter Catharina van Zuidtland is getrouwt geweest met Daniel Oom van Wyngaerden, heere van Werkendam in de laest afgeloopde eeuw.' Smallegange, *Nieuwe Cronyk van Zeeland*, 526 vermeldt slechts dat het geslacht Zuydland 'over langen tijt [...] mede groot deel in de regering [van Zierikzee] heeft gehad. Of daarmee op hetzelfde geslacht werd bedoeld als waartoe Mr. Iman Cornelisz. van Zuydland behoorde, weet ik niet.

42. Zie: www.heraldischedatabank.nl/databank/indeling/detail?q_searchfield=montens; en www.heraldischedatabank.nl/databank/indeling/detail?q_searchfield=neerven (mei 2016).

43. Ibidem. Zie ook: Y.H.M. Nijgh, 'Montens', *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie* 22 (1968) 37-84, ald. 63, alwaar het wapen Montens als volgt wordt omschreven: 'in goud een rode balk beladen met twee zilveren palen, vergezeld boven van een antiek molenijzer van rood; helmteken: tussen een van goud en zwart doorsneden antieke vlucht een ronde schijf van blauw beladen met een gouden valhek; dekkleden: rood en zilver; wapenspreuk: *e monte leges*'. Het afgebeelde wapen wijkt hier vanaf.

44. Zie: www.heraldischedatabank.nl/databank/indeling/detail?q_searchfield=zuytland (mei 2016). Nijgh, 'Montens', 74 (noot 105) geeft de vol-

gende beschrijving van het wapen Van Zuydland. Doorsneden: A in rood een omgekeerde zilveren keper; B gedeeld: I in zilver een zwarte toren; II in goud een zwarte vijfpuntige ster. Dit wijkt dus sterk af van het wapen Van Zuydland in het *album amicorum* van Joannis Godin.

45. Zie: www.heraldischedatabank.nl/databank/indeling/gallery/start/2?q_searchfield=rovere (mei 2016).

46. Zie: www.heraldischedatabank.nl/databank/indeling/detail?q_searchfield=Hertsbeque (mei 2016).

47. Zie: www.heraldischedatabank.nl/databank/indeling/detail/start/3?q_searchfield=dalen (mei 2016).

48. Nijgh, 'Montens', 63.

49. Ibidem, 74 (noot 109).

50. Zie: Thomas Ernst van Goor, *Beschryving der stad en lande van Breda* ('s-Gravenhage 1744) 231-234.

51. Stadsarchief Breda, DTB-registers, Begraafposten in de rekeningen van de Grote Kerk 1640-1641, pag. 26v.

52. Stadsarchief Breda, Vestbrieven 1640-1642, pag. 177v.

53. Acten van belening door gecommiteerde raden van Zeeland met 225 gemeten en 245 roeden land in Botland bij Nieuwerkerk, Zeeuws Archief, Archief Ambachtsheerlijkheid Vierbannen van Duiveland, 1387-1951, inv.nr 24.

54. Nijgh, 'Montens', 44.

55. Stadsarchief Breda, Vestbrieven 1651-1655, pag. 317r. en 317v.

HERALDIEK IN HET NIEUWS

WAPEN- SCHILDERINGEN AANGETROFFEN IN EEN HISTORISCH PAND TE KAMPEN

ROEL DE NEVE¹

Tijdens een bouwhistorische opname op 10 maart 2016 van het pand Burgwal 80 en (deels) 81 te Kampen deed bouwhistoricus Geert Jan van der Schee een interessante heraldische vondst. Nadat Jan Peeters, eigenaar van de panden, het plafond in de voorkamer op de begane grond had verwijderd, ontdekte Van der Schee veertien wapenschilderingen. Zij bevinden zich over een lengte van ongeveer twee meter aan de onderzijde van de tweede tot en met de vierde balk vanaf de voorgevel. Deze balken vormen onderdeel van de enkelvoudige eiken balklaag die de eerste verdiepingsvloer draagt. De schilderingen geven niet het gevoel met zorg te zijn aangebracht. Zij maken eerder een wat slordige indruk. De middelste balk bevat vier grotere wa-

penschilden waaromheen zich ranken slingeren, terwijl de beide overige balken vijf kleinere schilden tonen zonder ranken. Van der Schee veronderstelt – mijns inziens terecht – dat de wapens op de middelste balk voor degene die ze aanbracht of liet aanbrengen meer importantie hadden dan de andere wapens. De wapens op de middelste balk zijn dus wellicht te vinden in de kring van diens naaste verwanten, terwijl het bovenste wapen mogelijk diens eigen wapen was.

Burgwal 80-82

Een dergelijke vondst is natuurlijk een uitnodiging op zoek te gaan naar het antwoord op de vraag wie deze wapens hebben gevoerd. Voor identificatie is het van belang de bouw- en bewonings-